

Секція 1. Економічні детермінанти розвитку освіти у ХХІ сторіччі

Шестаковська Т.Л., аспірант

Чернігівський державний інститут економіки і управління

(м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВАУЧЕРІВ В СИСТЕМУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Забезпечення інноваційних процесів розвитку суспільства потребує вдосконалення сфери освіти в рамках формування нових підходів до вирішення проблем фінансування та управління всіма ланками системи освіти.

Неефективність функціонування існуючих методів фінансування закладів середньої освіти спонукала до розгляду ідеї нормативно-подушового бюджетування. Нормативно-подушове фінансування шкіл може реалізуватися у двох варіантах: передача фінансових ресурсів школі в розмірі, пропорційному кількості учнів, або у вигляді ваучерних схем, при яких зобов'язання з фінансування загальної освіти передаються безпосередньо його одержувачу. Другий підхід у більш явній формі акцентує увагу споживачів на надану їм можливість впливати на фінансове забезпечення освітніх установ.

При нормативно-подушовому фінансуванні загальноосвітніх навчальних закладів створюються квазіринки освітніх послуг. Конкуренція виробників і покупців освітніх послуг являється стимулом джля підвищення якості освіти.

Сутність ваучеризації освіти полягає у тому, що державний орган, який фінансує освіту, може замість укладання договорів безпосередньо з навчальними закладами надавати фінансові поручительства на певну суму (ваучери) тим хто навчається або їх сім'ям. При цьому безпосередньо учнями здійснюється вибір навчального закладу, якому після цього і виплачується відповідна сума. Перевагою ваучерів в сфері освіти є те, що вони дозволяють ввести конкуренцію на боці покупця. Дійсно, коли в ролі покупця освітніх послуг виступає державний орган, а не окремі особи що навчаються, на

освітньому ринку складається монополія (відсутність конкуренції між покупцями), що робить ринковий механізм уразливим, навіть якщо на стороні постачальників є реальна конкуренція [1].

Експерименти з впровадження освітніх ваучерів проводилися в системах початкової та середньої освіти ряду країн: Бангладеш, Беліз, Чилі, Колумбії, Гватемалі, Лесото, Польщі, Швеції, Великобританії. [2]. Аналіз результатів дослідження дозволив виділити ряд аргументів «за» і «проти» використання ваучерів в освіті, які представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Обґрунтування позитивних та негативних наслідків впровадження ваучерів в систему загальної середньої освіти

	<i>Позитивні наслідки</i>	<i>Негативні наслідки</i>
1	Збільшуються можливості учнів у виборі навчального закладу	Введення ваучерів не буде спонукати до збільшення свободи вибору, оскільки за своєю суттю він є обмеженим. Неможливо врахувати потреби потенційних споживачів (економічно не вигідно). Єдине що можна зробити - це визначити пріоритети.
2	Призводить до урізноманітнення освітніх послуг (як в способах надання, так і в асортименті)	Вибір буде обмежуватись географічними факторами
3	Підвищується гнучкість освітніх програм, їх якість	Споживачі та державні організації не в змозі адекватно оцінити якість освіти та її відповідність стандартам через відсутність достатньої інформації.
4	Педагогічний колектив становиться більш пристосованим до змін та мобільним	Значні коливання в кількості учнів і в розмірах фінансування можуть привести до фінансової нестабільності освітніх установ, до неповноцінного використання основних засобів та нестабільного положення педагогічного колективу
5	Освітні установи будуть більш ефективно використовувати державні засоби. Підвищиться суспільний контроль над напрямками використання державних ресурсів на освіту	Зростання адміністративних витрат та виникнення проблем в питаннях управління, контролю та регулювання (необхідно захистити ряд предметів, деякі категорії учасників освітнього процесу, забезпечити якість освітніх послуг та рівний доступ до освіти)
6	Залучаються додаткові фінансові ресурси у вигляді приватних інвестицій в освіту (значна частина сімей готові доплачувати за освіту)	Реалізуючись в повному обсязі, ваучерна схема фінансування призведе до додаткових державних витрат

Незважаючи на переваги ваучерів в сфері загальної освіти, необхідно відмітити і наявність певних обмежень у їх використанні, та, як наслідок – не безумовну ефективність. По-перше, щоб ваучери були ефективними, необхідно мінімізувати інформаційну асиметрію на ринку освітніх послуг. Це означає, що інформація, необхідна для прийняття рішення про купівлю (продаж) освітніх послуг, не повинна перебувати в переважному розпорядженні однієї із сторін при укладанні контрактів. З чого випливає, що ваучеризація в сфері освіти передбачає добре налагоджену систему ліцензування, атестації та акредитації навчальних закладів та широке інформування населення про їх результати.

По-друге, ваучери можуть бути ефективними тільки в умовах реальної конкуренції між постачальниками освітніх послуг. Дійсно, якщо з якихось причин постачальник освітніх послуг є монополістом, то часто краще, якщо цьому монополісту протистоїть державний чи муніципальний орган управління освітою, а не роз'єднані володарі ваучерів. Таким чином, введення ваучерів буде ефективним тільки за певних умов, забезпечити які не завжди можливо.

Отже, спираючись на зарубіжний досвід країн, де впроваджувалось подушове фінансування середньої освіти, приходимо до висновку, що існує ряд проблем, однією з яких являється оцінка результатів діяльності загальноосвітніх установ, оскільки виникає питання, що взяти за результат і як його виміряти. Для цього необхідно розробити систему показників, які дозволи б оцінити «вартість» кожного учня і його досягнення після закінчення навчання. Але така оцінка, звичайно, буде мати в значній мірі умовний характер, оскільки «на вході» учні мають різний потенціал, «на виході» цей потенціал матиме ще більшу варіативність.

Література

- 1.Бочков Д.В. Совершенствование механизма финансирования общеобразовательных учреждений: монография / Д.В.Бочков; Министерство образования и науки РФ; Федеральное Агентство по образованию; ГОУ ВПО «ОГГГУ». - Оренбург: Изд-во ОПТУ, 2007. - 216с.
- 2.Мотин В.В. Деятельность института повышения квалификации в условиях инновации / В.В.Мотин // Инновации в образовании. - 2007. - № 4. - С13-22.
- 3.The Contribution of Administrative and Experimental Data to education Policy Research / S.Loeb, K.Strunk // National Tax Journal, 2003, Vol. 56, № 2. - P.415-438.